

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

Алексєєвої Наталі Михайлівни

«Особливості функціонування англомовних гіпонімів у мові, мовленні та ментальному лексиконі», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії (PhD) за спеціальністю 035 Філологія з галузі знань 03 Гуманітарні науки

Прізвиська та назви тварин є невід'ємним складником лексичного складу будь-якої мови. Підклас зоонімів з відповідними підрозділами у його межах приваблює все більше уваги ономатологів, що пов'язано з недостатньою вивченістю цієї області досліджень з одного боку, та незмінно важливою роллю свійських тварин у житті людини – з іншого. Той факт, що досліджень гіпонімів у вітчизняній ономастиці майже немає, зумовлює актуальність рецензованої дисертації.

Робота виконана в межах планової наукової теми кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Когнітивно-дискурсивна категоризація різнорівневих мовних і мовленнєвих явищ у синхронії та діахронії» та підтверджує перспективність досліджень з цієї проблематики.

Слід відзначити високий рівень виконання роботи. Мета роботи, об'єкт і предмет чітко окреслені, поставлені завдання виконано у повному обсязі. Наукові міркування будуються на аналізі значної кількості широкого фактологічного матеріалу: 2710 гіпонімів, критерії відбору яких чітко визначені та обґрунтовані, а також 6458 асоціативних реакцій, отриманих під час проведення вільного асоціативного експерименту. Значний обсяг літератури з досліджуваної проблематики (237 позицій, з них 69 – іноземними мовами) вказує на вагоме наукове підґрунтя теоретичних положень, висловлених автором. Вірогідність отриманих результатів забезпечує належна апробація роботи (16 статей, із них 1 надрукована у

закордонному виданні, зареєстрованому в міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science; та участь у 13 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях).

У першому розділі розглянуто теоретичне підґрунтя проблеми, окреслено віхи становлення ономастики та схарактеризовано сучасний стан ономастичних досліджень. Студіювання науково-теоретичної літератури та різних наукових праць дозволило Наталі Михайлівні коректно збалансувати низку дискусійних питань і подати власне бачення порушених проблем. Дисертантка надала визначення базовим поняттям, що використовуються в дослідженні, серед них *власна назва*, *ономастикон*, *гіпонім*, *гіпоніміка*, а також розкрила проблему термінування досліджуваних лексичних одиниць, вказуючи на розбіжність усталених дефініцій поняття *зоонім* та потребу розмежовувати терміни *зоонім*, *зоонімна лексика* та *зооназва*, *зоолексема* (с. 38). Здобувачка науково вмотивувала й неприйнятність вживання терміна *кличка* для позначення власної назви тварини (с. 37-38). Окрім уточнення та упорядкування системи термінопозначень для опису процесу номінації тварин, Н. М. Алексеева цілком закономірно приділила увагу окресленню загальної характеристики гіпонімів, визначила їх місце в системі власних назв (підрозділ 1.4).

У другому розділі надано вичерпну характеристику структурним, словотвірним, мотиваційним і функційним особливостям гіпонімів. Слід окремо відзначити, що усі чотири класифікації створено окремо для офіційної спортивної та неофіційної розмовно-побутової номінації, що дозволило дисертантці провести порівняння специфіки гіпонімів різних сфер побутування. Аналізуючи поширені моделі творення гіпонімів (підрозділ 2.2), Наталя Михайлівна зазначає, що вони комбінуються зі специфічними способами словотворення, а саме: сегментацією, семантичним каламбуром, стилізацією, гібридизацією, графоном, анаграмою. Така класифікація онімного обігрування суттєво розширює словотвірний аналіз онімів, який застосовується в ономастиці, надає більш глибоке розуміння характеру та

призначенню досліджуваних онімних одиниць.

Третій розділ присвячено аналізу існування гіпонімів у ментальному лексиконі носіїв англійської мови. Вказуючи на невмотивованість класичного поділу гіпонімів на реальні, віртуальні та сакральні, дослідниця визначає ті категорії, які яскраво вибудовуються саме у сучасному англійському гіпоніміконі. Глибиною проникнення в суть досліджуваних онімних одиниць позначений поділ гіпонімів на реальні офіційні, реальні неофіційні та віртуальні назви для проведення вільного асоціативного експерименту (с. 131-134). Міркування дослідниці вважаємо цілком обґрунтованими, адже вони зіперті на значну кількість фактів з конкретними прикладами, до яких активно апелює автор.

Дисертація засвідчує достатню впорядкованість, інформативність, чіткість та обґрунтованість часткових і загальних висновків, що увиразнюють її належний науковий рівень і теоретично-практичну цінність. Порушень академічної доброчесності не виявлено. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Хотілося б також висловити певні міркування щодо окремих положень дослідження, які, на наш погляд, можна було б уточнити чи покращити:

1. У дослідженні перелічено специфічні стратегії асоціювання респондентів, які було виявлено в процесі обробки результатів експерименту, проте не надано інформації про те, як вони вплинули на кінцеві показники проведеного асоціативного аналізу. Також виникає питання, за яким принципом обиралися асоціації, які потребували роз'яснень від респондентів, адже в роботі зазначається, що «наступним етапом дослідження після отримання фактичного матеріалу стало проведення вибіркового обговорення стратегій асоціювання деяких респондентів з метою відтворення їхнього мисленнєвого процесу» без необхідних уточнень;

2. Дисертація набагато виграла б, якби автор розробила денотатно-номінативну класифікацію гіпонімів, а також більш детально окреслила методичні засади дослідження;

3. Позитивно, що в дисертації здобувачка не тільки розкриває семантичне наповнення гіпонімних концептів, яке відображається у їх асоціативному полі, а й акцентує увагу на розгляді власних назв коней крізь призму концепції концентричної структурної організації індивідуальних онімних фреймів в ментальному лексиконі. Чому було вирішено розглядати індивідуальний гіпонімний субфрейм як структуру, що складається з 3 концентрично розташованих кіл, тоді як розробниця концепції О. Ю. Карпенко зазначає, що «кожен індивідуальний онімний фрейм включає мінімум чотири кола (ти-коло, ви-коло, вони-коло, коло невідомості)» [Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв, с. 353].

Зазначені пункти носять характер міркувань і не применшують загальної значущості дослідження, яке є самостійною і завершеною працею.

За актуальністю обраної теми, обґрунтованістю наукових положень, висновків і рекомендацій, їх новизною, повнотою викладу в наукових публікаціях та змістом дисертація на тему «Особливості функціонування англomовних гіпонімів у мові, мовленні та ментальному лексиконі» відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12 Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» від 06 березня 2019 р., №167. Автор дисертації Алексеева Наталя Михайлівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

Офіційний опонент

доктор філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри «Філологія»

Одеського національного

морського університету

Підпис завідувача
Н. секретар ОКМ

В. М. СМАГЛІЙ

М. О. Чиробко